

BOUWSTENEN VOOR BUURTGERICHT WERKEN

Verkenning en inspiratie vanuit praktijken van buurtgericht werken bij woonzorgcentra

Tine VANTHUYNE en Sven DE VISSCHER¹

Sinds het Vlaamse woonzorgdecreet van 2009 dienen woonzorgcentra te werken aan samenwerking met en integratie in de buurt. Het Oost-Vlaams Provinciaal overleg woonzorgcentra stelde zich de vraag naar waarom en hoe woonzorgcentra hieraan kunnen en mogen vormgeven? Vanuit deze vraag voerde de vakgroep Sociaal Werk (Faculteit Mens en Welzijn) van de HoGent een verkennend onderzoek uit naar de mogelijkheden en knelpunten van buurtgericht werken in woonzorgcentra binnen de provincie Oost-Vlaanderen (Vanthuyne & De Visscher, 2013): over waarom woonzorgcentra buurtgericht werken en zich integreren in de buurt, wat dit dan inhoudt en hoe ze dit doen.

In deze bijdrage beschrijven we zowel een aantal bedenkingen, voorbeelden en vragen als handvatten om het buurtgericht werken uit te bouwen. We vertrokken voor dit onderzoek vanuit de context van woonzorgcentra, maar hopen hier evengoed inspirerend te zijn voor andere sectoren, organisaties en individuen om buurtgericht werken verder uit te bouwen.

Nieuwe woon- en zorgopvattingen

De toegenomen aandacht voor buurtgericht werken bij woonzorgcentra is te begrijpen in relatie tot de nieuwe woon- en zorgopvattingen die de voorbije jaren werden ontwikkeld binnen de sector van de ouderenzorg, maar ook in het bredere sociale werkveld. Een belangrijke evolutie in dit kader is de vermaatschappelijking van de zorg (cf. Bouverne-De Bie & van Ewijk, 2008; Koops & Kwekkeboom, 2005). Dat mensen die zorg nodig hebben zo lang mogelijk thuis kunnen blijven, is een welhaast universele doelstelling geworden van het zorgbeleid. Specifiek in de ouderenzorg wordt deze tendens beschreven als 'ageing in place' (Buffel et al., 2011). Het gaat hierbij om de wens van ouderen om zo lang mogelijk thuis te blijven wonen, ook als hun zorgbehoefte groot wordt, hun woning onaangepast is, ze het economisch moeilijk hebben of in een kwetsbare buurt leven.

De zorg- en dienstverlening wordt op die manier uitgedaagd om mee bij te dragen tot de randvoorwaarden waaraan voldaan moet wor-

1 De auteurs zijn verbonden aan de Vakgroep Sociaal Werk van de Faculteit Mens en Welzijn, Hogeschool Gent. Contact: tine.vanthuyne@hogent.be.

den en aan de ondersteuning die geboden dient te worden om dit mogelijk te maken (De Witte et al., 2012). Niet enkel binnen de gezins- en ouderenzorg, maar onder meer ook in de drug-hulpverlening, geestelijke gezondheidszorg, jeugd- en gehandicaptenzorg staat het aandeel van de residentiële zorg steeds scherper ter discussie.

Op regelgevend vlak is het recente Woonzorgdecreet van 13 maart 2009 een indicator van deze verschuivende opvattingen over zorg. Het decreet biedt een geïntegreerd kader voor alle categoriale voorzieningen voor ouderen. Hierbij wil men rondom het woonzorgcentrum een integraal zorgaanbod creëren dat mensen moet toelaten zo lang mogelijk in hun thuismilieu te blijven of ernaar terug te keren, maar dat ook de zorg regelt die in een thuisvervangend milieu aan ouderen wordt geboden. De sectorale schotten tussen thuiszorg en residentiële zorg worden gedeeltelijk weggeschoven, waardoor de thuiszorg haar diensten in bepaalde omstandigheden kan leveren in een residentiële setting, en omgekeerd de woonzorgcentra ook een aanbod kunnen doen aan de mensen die in hun omgeving wonen. *"Want alle voorzieningen moeten open huizen worden, uitnodigend ook voor niet-bewoners en actief participerend aan het leven in de buurt."* (Van Damme, 2009, p. 41.)

Het decreet brengt dus heel wat samen, maar blijft tegelijk categoriaal. Van Damme (2009) noemt het decreet dan ook een categoriale stap naar een meer integraal zorgbeleid. Indien het geen categoriaal decreet meer zou zijn, zou het een kader kunnen bieden om zorg te verlenen aan iedereen in de gemeenschap die (tijdelijk) behoefte heeft aan zorg en/of een gepaste woonruimte: een pasgeboren kind, een jongere, een volwassene of oudere persoon, of iemand

met lichamelijke, psychiatrische, mentale of sociale zorgbehoefte, of een gezin met kinderen, een alleenstaande zieke of een zorgbehoevende oudere persoon. Potentieel zouden dus alle woon- en zorgvoorzieningen onder dit decreet kunnen vallen, ook die voor personen met een handicap, thuislozen, psychiatrische patiënten, enzovoort. De campusidee van het klassieke rusthuis wordt geschiedenis. Een woonzorgcentrum hoeft dus niet meer noodzakelijk uit één gebouw te bestaan. Het is juist niet de bedoeling om ouderenkernen of zorgbuurten te creëren. De voorzieningen moeten deel uitmaken van en ingebed zijn in een gewone wijk.

De opdracht om zich te integreren in en samen te werken met de buurt sluit dus aan bij deze nieuwe woon- en zorgopvatting en biedt mogelijkheden om deze ook mee concreet te maken. Maar hoe doe je dat nu: buurtgericht werken? In deze bijdrage beschrijven we enkele bouwstenen voor buurtgericht werken, maar ook enkele drempels, die we uit het onderzoeksproject haalden. Hiermee willen we inspiratie bieden voor woonzorgcentra en anderen in het uitbouwen van een buurtgerichte werking en integratie in de buurt.

De decretale opdracht van het woonzorgcentrum om te streven naar integratie in en samenwerking met de buurt kan op verschillende manieren gelezen worden, afhankelijk van het startpunt dat wordt aangenomen: de buurt of het woonzorgcentrum. Buurtgericht werken krijgt vorm via een tweerichtingsverkeer tussen het woonzorgcentrum als buurtvoorziening en de buurt als integratiekader. Buurtgericht werken kan hierbij zowel staan voor het binnenhalen van de buurt in het woonzorgcentrum als voor het woonzorgcentrum (meer) in de buurt integreren.

“Buurtgericht werken krijgt vorm via een tweerichtingsverkeer tussen het woonzorgcentrum als buurtvoorziening en de buurt als integratiekader.”

Een voorbeeld is een cafetaria (van een woonzorgcentrum), die de lokale kaartclub welkom heet. Bewoners die nog een kaartje kunnen leggen, schuiven bij, anderen genieten van de ambiance die ze binnenbrengen. In een ander woonzorgcentrum kunnen buurtbewoners deelnemen aan de wekelijkse groepsessie 'zittend turnen'. Weer andere verwelkomen vrijwilligers of een lokale ouderenvereniging, die er regelmatig (eventueel samen met bewoners) komen handwerken, koken, zingen, etc. Maar ook de badkamer kan opengesteld worden voor oudere buurtbewoners, die hier zelf niet over beschikken of waarvan deze niet aangepast is aan hun situatie. De keuken en/of cafetaria bedient ook een nabijgelegen school of is een plaats waar buurtbewoners terecht kunnen. Woonzorgcentra maken op hun beurt gebruik van de diensten van een bibliotheek of cultuurcentrum in de buurt, bezoeken de buurtkermis, etc.

Bouwstenen voor buurtgericht werken

In onderstaande paragrafen lichten we kort vijf centrale thema's in het buurtgericht werken toe, die we als aanbevelingen in buurtgericht werken voorleggen: het woonzorgcentrum als buurtvoorziening en de buurt als integratiekader; buurtcoalities; vrijwilligerswerk; ontmoeting tussen jong en oud; en durf klein denken. Daarna staan we stil bij de drempels en het centraal uitgangspunt, nl. dat buurtgericht werken start bij kennis van de buurt in zijn verschillende dimensies.

Het woonzorgcentrum als buurtvoorziening en de buurt als integratiekader

“Wanneer mensen niet meer naar buiten kunnen, moeten we buiten naar binnen halen.”
“Onze kunsttentoonstellingen binnen en in de tuin vormen een aanleiding voor buitenstaanders om er eens te komen.”
“We vragen organisaties en verenigingen om hun leden niet te vergeten, ook al zijn ze naar hier verhuisd!” (uit interviews met medewerkers woonzorgcentra)

Enerzijds staat het woonzorgcentrum voor de opgave om de buurt binnen de organisatie te trekken. Dit kan door bijvoorbeeld een aanbod te organiseren dat buurtbewoners, verenigingen (professionelen en vrijwilligers) en mantelzorgers uitnodigt om het woonzorgcentrum te bezoeken en eventueel gebruik te maken van bepaalde diensten of deel te nemen aan een bepaald aanbod binnen de muren van het woonzorgcentrum, waardoor sociale contacten mogelijk worden gemaakt tussen de bewoners van het woonzorgcentrum en de buitenwereld.

Anderzijds bestaat de uitdaging erin om het woonzorgcentrum actief en zichtbaar in de buurt te positioneren, en diensten uit de buurt zo bereikbaar mogelijk te maken voor de bewoners van het woonzorgcentrum. Dit gebeurt onder meer aan de hand van samenwerkingsverbanden met en afstemming op andere buurtactoren, organisaties en individuen die actief zijn in de buurt. Het woonzorgcentrum is immers een sociale voorziening die deel uitmaakt van een ruimer professioneel netwerk van lokale hulp- en dienstverleners, en van een ruimere buurtcontext met een eigen geschiedenis, formele en informele netwerken, waarden en tradities waar het zelf mee deel van uitmaakt.

Een belangrijke kanttekening is dat de notie van buurtgericht werken niet mag leiden tot

een tweedeling tussen dé buurt en hét woonzorgcentrum, maar moet bijdragen tot het leren zien van het woonzorgcentrum als inherent verbonden met een lokale sociale en ruimtelijke context: het woonzorgcentrum krijgt betekenis vanuit deze context.

Buurtcoalities

"In plaats van te redeneren: wat kunnen we de mensen aanbieden, moeten we nagaan wat de mensen nodig hebben... Om hier een antwoord op te kunnen bieden moeten we samenwerken met andere actoren in de buurt." "Buurtgericht werken vraagt draagvlak in de buurt, zodat het niet gezien wordt als concurrentie met bijvoorbeeld middenstand of spelers op het middenveld en lokale verenigingen." "Nieuwe initiatieven met professionele partners ontstaan soms op de meest informele momenten. Ook daarvoor is een buurtfeest of -barbecue zinvol." (uit interviews met medewerkers woonzorgcentra)

Woonzorgcentra maken door hun buurtgericht werken en integratie in de buurt mee deel uit van het netwerk dat bestaat uit een combinatie van formele en informele zorg, vrijwillige zorg, verzorging én emotionele ondersteuning. De meerwaarde van het buurtgericht werken zit vaak in het kunnen aansluiten bij of mee deelnemen aan krachten in de buurt. Vertrekken vanuit de buurt en werken mét de buurt in plaats van vanuit het aanbod van organisaties biedt volgens ons mogelijkheden om (verzuilde) belangen van organisaties te overstijgen. Het is belangrijk dat men een balans zoekt zodat men deze krachten kan aanvullen, en zaken mee helpt realiseren, in plaats van ze over te nemen of zaken te gaan overorganiseren.

Vrijwilligerswerk als sleutel

"Werken met vrijwilligers is verrijkend; zij komen met ideeën af voor nieuwe activiteiten. Nu gaan ze wandelen met bewoners en nodigen ze daarna uit voor een tasje koffie bij hen thuis." (uit interviews met medewerkers woonzorgcentra)

Een sleutel in buurtgericht werken ligt in het vrijwilligerswerk, dit mee te ondersteunen en mogelijk te maken. Vrijwilligers worden gezien als motor om zaken mogelijk te maken en vormen op zich een belangrijke brug met de buurt. Dit kan via de uitbouw van een eigen vrijwilligerswerking en/of door het mee ondersteunen van andere vrijwilligersorganisaties binnen het woonzorgcentrum. Woonzorgcentra hebben vaak mogelijkheden om vrijwilligersorganisaties mee te ondersteunen door infrastructuur en ontmoetingsplaatsen aan te bieden, hun inzet te waarderen, deze verenigingen als volwaardige partners te erkennen, en te vermijden dat men de werking van deze vrijwilligersverenigingen tegenwerkt, overneemt of er taken op afschuift zonder enige ondersteuning.

Een degelijk vrijwilligersbeleid uitwerken vraagt aandacht. Tegelijkertijd moet men er zich voor behoeden niet in de valkuil te trappen vrijwilligers te veel te willen professionaliseren of institutionaliseren (Roose e.a. 2012). Ook de betrokkenheid van mantelzorgers, familie en bezoekers mag men niet uit het oog verliezen.

Ontmoeting tussen jong en oud

In buurtgericht werken zitten heel wat mogelijkheden voor intergenerationele solidariteit en/of ontmoeting. Zo is er een woonzorgcentrum met een school 'aan de overkant', waarvan de kinderen en jongeren sporten (bijvoorbeeld een parcours lopen) op het terrein van het woonzorgcentrum. Een ander woonzorgcentrum

ontvangt 's middags de kinderen van de basisschool die er komen eten in het restaurant waar ook de bewoners eten. Hierbij wil men de confrontatie met zwaar zorgbehoevende bewoners niet uit de weg gaan. Er worden ook heel wat activiteiten georganiseerd voor kinderen en ouderen samen. In een concrete buurt waar heel wat boomgaarden zijn, gaan de kleuters bij de start van het schooljaar appels plukken, daarna schillen bewoners en kinderen samen de appels en worden appelflappen gebakken.

Dit is een uitdaging: hoe generaties overbruggen die heel ver van elkaar liggen, dat zij elkaar vinden en weten te respecteren? Maar ook generaties die qua leeftijd dicht bij elkaar liggen, mogen niet uit het oog verloren worden. Het is bijvoorbeeld soms moeilijk voor jonge senioren om geconfronteerd te worden met hoge zorgbehoefte en het niet meer thuis kunnen wonen als mogelijk nabij toekomstperspectief voor hun eigen situatie.

Ontmoeting is goed maar niet voldoende om intergenerationale solidariteit te bereiken. Buurtgericht werken krijgt ook vorm via het delen van infrastructuur, de vormgeving van de (semi-)publieke ruimte rondom een woonzorgcentrum waar generaties elkaar kunnen ontmoeten of waarvan verschillende generaties gebruik kunnen maken, tot het investeren in alternatieve vormen van huisvesting, etc.

Durf klein denken

"Geloof in de kleinschaligheid is hier een belangrijk uitgangspunt." "We schakelden over van 'volksverhuizingen' naar kleine uitstappen met bewoners, waardoor we ook meer en op een andere manier aanwezig zijn in de buurt." "Ontmoeting en betrokkenheid in de buurt laat zich niet volledig 'regelen'. Niet ieder contact moet geprogrammeerd of groots zijn. Spontane

ontmoetingen zijn even belangrijk." (uit interviews met medewerkers woonzorgcentra)

Vaak zijn het een hele reeks kleine impulsen die allen samen tot een buurtgerichte praktijk leiden. Doordat ze gevallen is, kan een vrouw uit de buurt niet meer koken, zelfs geen aardappelen meer schillen. Zo lang mag ze mee eten met haar zus die in het woonzorgcentrum verblijft. Een woonzorgcentrum met een bolderbaan nodigt twee keer in het jaar mensen van een lokale vzw uit om er te komen spelen. De bewoners kunnen meespelen of komen kijken. Om alle kansen te benutten die zich voordoen tussen mensen, moet je klein durven denken. Overdonder niet met procedures, bureaucratische regels en papierwerk die centraal komen te staan in plaats van de relaties en verbindingen tussen mensen.

De drempels: papier, regeltjes en geld

De bovenstaande opsomming van strategieën voor integratie in en samenwerking met de buurt toont aan dat veel woonzorgcentra al actief werken rond deze thematiek. Toch geven de verschillende verhalen telkens weer dat er tussen droom en daad heel wat praktische en regelgevende voorwaarden en hindernissen bestaan, die om creatieve oplossingen vragen. De informaliteit van de genomen initiatieven is niet zelden een manier om deze hindernissen te omzeilen. Sommige praktijken blijven bewust onder de radar omdat ze formeel botsen op één of meerdere knelpunten. Buurtgericht werken is om die reden geen groots uitgewerkte methode en vormt geen voorwerp van uitgebreide strategische planning. Het wordt heel vaak beschreven als een onderdeel van een houding, van een visie van waaruit men te werk wil gaan als ouderenvoorziening, en die zich vertaalt in een heleboel kleine initiatieven die net door hun kleinschaligheid en informaliteit een succesvol

antwoord bieden op de praktische en regelgevende uitdagingen. We noemen hier ter illustratie enkele voorwaarden en hindernissen.

Het gaat hier bijvoorbeeld om juridische beperkingen. Een cafetaria dat een steeds breder publiek op een steeds laagdrempeliger manier wenst te bereiken, krijgt op een bepaald moment te maken met de hele horecawetgeving rond SABAM, btw-tarieven, boekhouding en sociale wetgeving. Dit geldt ook voor het werken met vrijwilligers binnen de context van een woonzorgcentrum. Daarbij zijn er ook heel wat uitdagingen op financieel vlak. Hoewel het woonzorgdecreet bepaalt dat woonzorgcentra aandacht moeten hebben voor samenwerking met en integratie in de buurt, is er geen financiering voor deze taak voorzien. Men kijkt ook met argusogen uit naar de geplande bevoegdheidsverschuiving van ouderenzorg naar de Vlaamse Gemeenschap, en de mogelijke impact hiervan op de financiering van dit soort opdrachten, die samenhangen met andere decreten.

“Om integratie in en samenwerking met de buurt te realiseren moeten er niet enkel voorwaarden binnen de muren van het woonzorgcentrum gerealiseerd worden, maar moet er ook een draagvlak zijn in de buurt.”

Een belangrijke randvoorwaarde om buurtgericht werken waar te maken, is ook dat de eigen medewerkers mee moeten zijn in deze organisatievisie. Maar ook betrokkenheid van gemeentelijke diensten en overlegorganen worden aangeduid als belangrijke randvoorwaarde. Verder is het niet duidelijk bij wie de regiefunctie moet liggen bij buurtcoalities rond ouderenzorg. Om integratie in en samenwerking met de buurt te realiseren moeten er niet enkel voorwaarden binnen de muren van het

woonzorgcentrum gerealiseerd worden, maar moet er ook een draagvlak zijn in de buurt. Wanneer een woonzorgcentrum bijvoorbeeld met het openstellen van de eigen cafetaria voor de buurt de rechtstreekse concurrentie aangaat met een buurtcafé, dan dreigen de buurtgerichte inspanningen niet te leiden tot integratie in de buurt, maar integendeel tot uitsluiting en ‘ver-eilanding’ van het woonzorgcentrum. De maatschappelijke uitdagingen zijn dus sterk contextgebonden: een stedelijke context creëert andere uitdagingen dan een hechte dorpsgemeenschap, een verouderde buurt andere mogelijkheden dan een verjong(en)de buurt, een kansarme omgeving andere aandachtspunten dan een rijkere omgeving, enzovoort.

De buurt leren kennen

Buurtgericht werken krijgt slechts betekenis in een specifieke context en iedere context is anders. Wat buurtgericht werken is of moet zijn kan je niet vastleggen in een draaiboek, in do’s en dont’s. Het gaat niet enkel om werken in, maar mét een context. Een eerste en centraal uitgangspunt in het uitbouwen van een buurtgerichte werking en integratie in de buurt is het leren kennen en begrijpen van de buurt én omgekeerd gekend zijn en een betekenis krijgen in en voor een buurt. Met dit leren kennen van de buurt doelen we niet op een louter formele opmaak van een omgevingsanalyse, maar op een dynamische kennis van de buurt door aanwezigheid en betrokkenheid op de buurt (Vanthuyne & De Visscher, 2013).

Een buurt heeft een meervoudige betekenis. De buurt staat tegelijkertijd voor een gebouwde, sociaal en cultureel gedeelde, en persoonlijk geleefde ruimte (De Visscher, 2010) met een eigen sociaal-politieke dimensie (Buffel, 2012). We vertalen dit hieronder kort als een buurt van stenen, van mensen, van organisaties en dien-

sten, en tenslotte van geschiedenissen. Men kan zowel vanuit het perspectief van een woonzorgcentrum als vanuit de buurt op zoek gaan naar de betekenis en mogelijkheden van een buurt op elk van deze dimensies.

Een buurt van stenen

"We willen een open huis zijn, maar mensen hebben duidelijk en steeds opnieuw een aanleiding nodig om over de drempel te geraken om hier binnen te komen." (uit interviews met medewerkers woonzorgcentra)

Autowegen, waterlopen, gebouwen of een helling, een beperkt openbaar vervoer vormen grenzen en mogelijkheden of kansen in een buurt. Woonzorgcentra maken de eigen campus toegankelijker door bijvoorbeeld de slagboom weg te halen, hun tuin open te stellen, ... In een buurt zagen we volgend voorbeeld: de markt gaat door op slechts 300 meter van het woonzorgcentrum, wat voor heel wat bewoners van het woonzorgcentrum toch ver is. Daarom plaatste een buurtbewoner een bank in zijn voortuintje, zodat bewoners van het woonzorgcentrum onderweg even kunnen uitrusten.

Vanuit het woonzorgcentrum kan men volgende vragen stellen: ligt het woonzorgcentrum ruimtelijk op een eiland of is het een onderdeel van de buurt? Wat zijn drempels en grenzen op de campus? Kunnen bewoners van het woonzorgcentrum spontaan bewoners uit de buurt ontmoeten? Vanuit het perspectief van een buurt gaat dit om vragen als: welke ruimtelijke elementen verbinden de buurt met het woonzorgcentrum en zijn bewoners? Hoe kunnen bewoners van het woonzorgcentrum toegang krijgen tot de buurt?

Een buurt van mensen

"Bewoners hebben zo het gevoel nog iemand te zijn: ik ben niet alleen iemand die op een kamertje zit." (uit interviews met medewerkers woonzorgcentra)

Wie woont er in de buurt? Hoe wordt er geleefd en hoe lopen de sociale contacten tussen buurtbewoners? Welke organisaties en verenigingen zijn aanwezig? Wordt het woonzorgcentrum door de buurtbewoners gezien als een buur die erbij hoort of als een afzonderlijke institutie met weinig betekenis voor de buurt? Vanuit het woonzorgcentrum dient men volgende vragen te stellen: hoe kan een woonzorgcentrum een bijdrage leveren aan ontmoetingen in de buurt, waaronder ook ontmoetingen met bewoners van het woonzorgcentrum? Vanuit de buurt stelt men volgende vragen: hoe kan de buurt het woonzorgcentrum meenemen in een aanbod waar ontmoeten centraal staat? Hoe kan men aandacht hebben voor het woonzorgcentrum als buur?

Volgend praktijkvoorbeeld geeft aan hoe met een initiatief ingespeeld wordt op noden die aanwezig zijn in een buurt: in een dorp waar geen wekelijkse markt meer ingericht wordt, nam het woonzorgcentrum het initiatief om één keer per jaar markt-kramers uit te nodigen naar hun domein. Zo hadden de bewoners van het woonzorgcentrum én de buurtbewoners nog eens een lokale marktdag.

Een buurt van organisaties, voorzieningen,...

"Via deelname aan de cultuurraad vragen we om ook aan de senioren te denken, zowel thuis als in een woonzorgcentrum, bij de opmaak van een cultuurprogramma." *"Ook voor personeel maakt het een beter contact met de buurt waar-*

in ze werken mogelijk. Dat brengt een zekere rust als ervaren wordt dat men op vragen van mensen uit de buurt een antwoord kan bieden. "De gemeentelijke seniorenraad gaat door in de gebouwen van ons woonzorgcentrum." (uit interviews met medewerkers woonzorgcentra)

Heeft de buurt te kampen met uitsluitingsmechanismen zoals werkloosheid, slechte of onaangepaste huisvesting, beperkt of onaangepast openbaar vervoer, onveiligheid, armoedesituaties? Op welke manier participeert het woonzorgcentrum aan het lokale beleid of geeft men zijn bewoners hier mee een stem in? Heeft men als woonzorgcentrum aandacht voor mogelijke noden van bewoners uit de buurt? Welke krachten heeft het woonzorgcentrum die men kan aanpreken? Hoe kan men als 'goede buur' zijn betrokkenheid tonen ten aanzien van het woonzorgcentrum en zijn bewoners? Wat heb je hen te bieden in een samenwerking?

Een buurt van geschiedenissen

"De vzw Vinkt Mei 1940 richtte in het lokale woonzorgcentrum een 'reflectieruimte' in. Bezoekers kunnen hier een tentoonstelling bezoeken over de tragische gebeurtenissen die tijdens de Tweede Wereldoorlog in dit dorp gebeurden. Het gaat om een gebeurtenis die vele inwoners in het dorp zelf nog meemaakten en legt een link tussen de geschiedenis van zowel de bewoners, het woonzorgcentrum als het dorp zelf." (uit interviews met medewerkers woonzorgcentra)

Het is belangrijk om de geschiedenis van een buurt te kennen om te begrijpen hoe ze er vandaag uitziet, en nog meer om te zien wat dit in de toekomst kan brengen. Een geschiedenis kan

ook heel dichtbij liggen, bijvoorbeeld verbouwingen of uitbreidingen die veranderingen met zich meebrengen in een buurt. Of in formele en informele contacten die al dan niet tot positieve ervaringen geleid hebben. Heel wat woonzorgcentra zijn verbonden met kloosters, ziekenhuizen, of scholen. Dit maakt dat sommige buurtbewoners hier als het ware van de wieg tot het graf mee verbonden zijn, maar evengoed beïnvloedt dit de beeldvorming over de werking als 'behorende tot een ziekenhuiscircuit'.

Vanuit het woonzorgcentrum houdt dit onder meer volgende vragen in om de buurt op deze dimensie te leren kennen: wat is de geschiedenis van het woonzorgcentrum in de buurt, lang geleden tot en met nu? En van de buurt en zijn mensen? Kent men de levensgeschiedenis van de bewoners van het woonzorgcentrum? Vanuit de buurt: wat kunnen de levensgeschiedenissen en kennis van de geschiedenis van de lokale buurt betekenen in het verhogen van betrokkenheid op de buurt en tussen bewoners van die buurt?

Besluit: het woonzorgcentrum als lokale sociale voorziening

In buurtgericht werken liggen duidelijk heel wat mogelijkheden, maar ook heel wat uitdagingen. Binnen het bestek van dit artikel is er geen ruimte om in te gaan op bedenken over mogelijke spanningsvelden tussen de identiteit van het woonzorgcentrum als categoriale zorginstelling en als lokale sociale voorziening, of op de bedenking dat heel wat noden en maatschappelijke vragen, problemen als armoede, werkloosheid, vergrijzing, ... dit lokale niveau, het lokale draagvlak en de lokale beleidsmogelijkheden overstijgen.

We pleiten ervoor om vanuit concrete contexten te vertrekken om zo maximaal mogelijk aan te sluiten bij concrete vragen, contextkenmerken en opportuniteiten. Dit betekent echter niet dat alle verantwoordelijkheid op dit niveau gedragen kan worden. Buurtgericht werken houdt mogelijkheden in om lokaal de krachten te bundelen, maar teveel focussen op het lokale houdt het risico in om versnippering te creëren overheen deze context. Het kan ook zinvol zijn om initiatieven te nemen om het lokale niveau te overstijgen, bepaalde krachten te bundelen of uit te wisselen (Vanthuyne & De Visscher, 2013).

“We pleiten ervoor om vanuit concrete contexten te vertrekken om zo maximaal mogelijk aan te sluiten bij concrete vragen, contextkenmerken en opportuniteiten.”

Bij de keuze om buurtgericht te werken worden categoriale en sectorale grenzen doorbroken. Het gaat om samenwerking tussen zorgaanbieders, maar ook om actoren in andere sectoren. Formele en informele zorgnetwerken en vrijwilligers moeten met elkaar samenwerken.

Bronnen:

- Bouverne-De Bie, M., & Van Ewijk, H. (Eds.). (2008). *Sociaal werk in Vlaanderen en Nederland*. Mechelen: Kluwer.
- Buffel, T. (2012). *Experiences of place and neighbourhood in later life: Developing age-friendly communities*. Brussel: VUBPress.
- Buffel, T., De Donder, L., Dury, S., De Witte, N., & Verté, D. (2011). Het potentieel van de buurt. Kansen en beperkingen van de stad voor het proces van 'goed ouder worden'. In F. Cockx, H. De Blende, G. Gehre, G. Van Den Eeckhaut & G. Verschelden (Eds.), *Wissels. Handboek sociaal-cultureel werken met volwassenen* (p. 444-455). Gent: Academia Press.
- De Visscher, S. (2010). Maakt de buurt het verschil? Een sociaal-pedagogische kijk. *Journal of Social Intervention*, 19 (1), 5-21.
- De Witte, N., Smetcoren, A. S., De Donder, L., Dury, S., Buffel, T., Kardol, T., & Verté, D. (2012). *Een huis? Een thuis! Over ouderen en wonen*. Brugge: Vanden Broele.
- Koops, H. & Kwekkeboom, M. H. (2005). *Vermaatschappelijking in de zorg. Ervaringen en verwachtingen van aanbieders en gebruikers in vijf gemeenten*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Roose, R., Verschelden, G., Vettenburg, N., Vanthuyne, T. (2012). Working with volunteers in victim support: mirror of camouflage. *International Social Work*, 55 (2), 269-281.
- Van Damme, B. (2009). Het (woon)zorgdecreet: integraal maar categoriaal. *Alert*, 35(3), 40-46.
- Vanthuyne, T. & De Visscher, S. (2013). *Woonzorgcentra binnenstebuiten: woonzorgcentra en buurtgericht werken*. Gent: Provincie Oost-Vlaanderen.